

ԲԱՆԱՍԵՂՄԻԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

(ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՄԸ)

«Ջերթողը իրականօր մէջ է որ կը հաւաքէ իր քեղմը որով բամաստեղծութիւն կը հիւստիւր. Բայց երբ իր բամաստեղծութեամբ կը փորձէ իրական մը ստեղծել, ա՛մ կը վշտանայ և կը չքամայ շուտով, երբ ամօր թևերը երկրիմ կը դալնիմ. — Այլ ևս պիտի չղաւթամ երկիրը, ես որ բնականօր եմ նրազմեղուկ աշխարհը...»

Montherlant

Գրասական սահմանը: Բայց ո՛ր է անիւ կա, և ի՞նչ մասով պիտի քողազերծէր խորհուրդը ձեր մաքին առջև: Հարցումը գրեթէ անանցանելի զգուարութիւն մը կը յարուցանէ: Երբ առաջադրեցի Հաղորդական այս երեկոյթին մէջ ձեզի խօսիլ քնարին խորհուրդներուն շուրջ, յաւակնութիւնը չունիմ լեցնելու պարագայ մը որ կախարդուած է միշտ Հոգիին ցուրբէն: Իմ նպատակս պիտի ըլլայ գոնէ քիչ մը տարատարութիւնը վերցընել: Գոնէ քիչ մը սիրելի դարձնել ձեզի այն գեղեցիկ ճիւղը որ քերթողութիւնն է. և որմէ կը փախչին մարդիկ, ինչպէս պիտի ուզէին խուսափիլ տարապիլի վտանգէ մը: Բայց անոր շրթներէն Համբարումը ճակատաւորը առատափեղէն մաքրութիւն մը ունին. և անոր ձայնը դիտէ բոլոր միմունջները, քաղցր է անհուն թրթռումները թաւալող իրերուն:

Ու պիտի փորձեմ առաջնորդել ձեզ բաւիղին մէջ ուր մնայլ պայծառութիւն մը կը տարածէ իր թովիչ մեղմութիւնը. և ուր գուցէ պիտի անցնիք այնպիսի խորունկ և անսահման Հայելիներու առջևէ որոնք մէջ ոչ թէ միայն պիտի տեսնէք ձեր դէմքը, այլ ծիւղածանը ձեր լոյսէ Հոգիին: Եւ գուցէ պատրանքին ձեռքը միայն գիծեր հիւսած ըլլայ կրկնուող այս երեկոյթին շուրջ, և դուք անհրադարձաւոր գեղեցիկ պատահարին, ոչինչ գտնէք մնացած ձեր մտախարհին մէջ, ոչ ինչ ծայրը ձեր մատներուն՝ որոնք բռնած էին պահ մը գիւթական թեթեռնիկը ոսկեթեւ. յաւերժական զրոյց ու ես պիտի չափաւորեմ այս վայրկեաններուն Համար որոնք անկասկած պիտի առաջնորդեն ձեր Հոգին տխրութեամբ և արցունքով ծանրաբեռն դէպի աղբիւրը երգին: Բայց զե՛ս այնքան Հեռու եմք դիւթական աղբիւրէն: Եւ արդէն երբ վերջին բառը կնքէ, տօգոյն մեղրամոմ, կարմիր սափորն այս խորհուրդին, ձեզմէ

ձիգներ մեր ի փրկութիւն քաղաքին,
Պիտի չղաղրիմ պաշտպանութիւնն հայցելէ:

Իսկ եթէ մէկը ձեռքով
Եւ կամ խօսքով ընթանայ
Յաւակնօրէն, չունենայ
Արդարութեան վախն, յարգանքն
Աստուածներուն զանայքին,
Ճակատագիր մը չըւտա
Թող անոր վրայ բռնանայ
Գոռոզութեանն համար ժանտ:
Եթէ դիգեր է գանձեր
Կոճակուոր, եւ գործեր
Գործ ամպարիտ, կամ պղծեր
Սրբութիւններ՝ քրէիքուր
Մշտածուծով, ո՛վ սրտէն
Պիտի վանէ սուր օլաքներն
Խղճըտակցի, թէ յարգի՝
Են այս գործերն, արդ ի՞նչ պէտք
Յօրինելու ինձ պարեր՝:

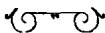
Ա՛յ պիտ՝ երկրի անդրբունտ պոյսը՝
Երկրպագու, եւ ոչ մենեանն Արէսի,
Ոչ Ուրմպոս, եթէ երբեք չըցուցուին
Մատով բոլոր մահացուաց այս պատգամներն՝:

Բայց ո՛վ հըզօր Արամազդ,
Եթէ իրաւ է որ այսպէս կը կոչուիս
Տիեզերքի միահնձան տէր իշխան,
Թայլ մի՛ տար որ վրիպի եւ ոչինչ,
Յաւերժ անմահ պետութենէդ,
Զի անա կը ջնջուին
Լայտսի հին պատգամներն.
Ապողոն չի՛ մեծարուիր

Եւ կը կորչի աստուածներուն պաշտամունքն:
(Շարունակելի)

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱՅԻԿԵԱՆ

1. Դից ի պատիւ, որ ուղիորաբար պարերով կ'ըլլար:
2. Այսինքն է՝ Դիւթիւ:
3. Այսինքն է, ո՛վ աստուածները պիտի պաշտեմ, և եւ ոչ ուղիորդներուն Հաւատամ, եթէ բոլոր այս բաները մատով՝ այսինքն Հաւատաւան լցուցուին ամէն մարդոց:

խորաքանդիւրը ի զուր պիտի փորձէ տեսնել իր բացարձակ մերկութեանը մէջ Աստուածունին որ հակառակորդին ազդեցին է կարծես և որուն լուսայեղ աչքերուն մէջ այնքան թախանձօրէն իմ ալ նայուածքս խորունկեցաւ կեանքիս ամենազգեցեցիկ մէկ առաւօտը:

Հիմա որ առիթը ունիմ ձեզի խօսելու անոր մասին, ես ինքս ալ չեմ կրնար անոր աստուածօրէն ներդաշնակ մարմինը քօղազերծել իր խնկարոյր ծիրանիէն:

Կը նմանիմ Օսգար Ուայլտի այն երգիչին որ ամէն իրիկուն Հոյրենի գիւղը դառնալուն՝ իր «սեռած» գեղեցկութիւնները կը պատմերգէր:

Որ մին ալ ան տեսաւ ծովանայը մը որ ոսկի սանտրով իր կանանց մազերը կը սահարէր: Ի՛նչ իրիկունը գիւղ դառնալուն ան չերգեց ամէն օրուան պէս, և իրեն հարցնողներուն պատասխանեց որ բան մը չէր տեսած:

Ու կը վախճամ Օսգար Ուայլտի երգիչին պէս որ չբանայ հմայքը, եթէ իրապէս յալողիմ ցուցադրել ձեր հետաքրքիր մտքին առջև ինչ որ կը ծածկուի տանջող անհուն խորհուրդին մէջ:

Բայց կրնանք ճանչնալ անոր կերպարանքը, և սփինքսի անոր գաղափարին մէջ մեր սրտերուն տիեզերքը տեսնել:

Չհաւատանք որ անիկա շատ օտար ըլլայ մեզի: Անոր ամենաքաղցր մեղեդին մեր մայրերուն յիշումներն լրաց կը հնչէր, երբ մեր օրօրոցները կը շարժէին յարութիւն առնող շիրիմներու նման:

Անոր ամենախրեցութիւնը կը սկսի առաջին յուզումէն, առաջին արցունքէն, առաջին ժպիտէն որոնցմով մարդերուն սիրտը կը հարստանայ: Անոր թախանձօրէն գեղեցիկ ներկայութիւնը անտեսանելի ըլլալէ ետեւ, իր սպիտակ թևերուն հակումը կը տարածէր ձեր պատանիի գիշերներուն մէջ, երբ դուք յայտն դաւանանքութիւնը չէիք հարաւոր տակաւին, և բնութեան խոստումներուն կը հաւատայիք, ձեր հոգիին ամենաշաքեղ աստուածին ունկնդիր:

Ու մեռաւ չքնաղ աստուածը, երբ կեանքը եկաւ որ իրականութիւնն է. և նիւթը բանտարկեց ամէն ինչ որ երազ էր, ամէն ինչ որ գուցէ երանգն էր պատրանքին. ամէն ինչ որ կը մնար այն հրաշալւաւ լոյսէն որուն զանակները իր մատներուն ծայրը պահելու գաղտնիքը բանաստեղծութիւնն է:

Կը սպասէք որ վերապէս շօշափելի մասնիկ մը տրուի ձեր Հպումին, այն հրաշքէն, այն զրոյցէն, այն առասպելէն, այն կախարհաշքէն որ Փնարն է:

Ջանանք սահմանել անոր այնքան խորունկ և հոգեղէն ճշմարտութիւնը: Ջանանք հասկնալ թէ ինչ մտածում ունէր Դարեհի որդին, երբ խարազանել կու տար ծովանայիքները որոնք իր նաւերը ծածկած էին: Խելագար, Դարեհի որդին: Խելագար, բանաստեղծները որոնք բառերու ծովին մէջ կը նետեն իրենց հոգին՝ կորուսած յոյսերու և երազներու համար:

Եւ ի՞նչ է այն կարօտը, անդիմադրելի այն տենչը երևոյթին սահմաններէն անցնելով՝ անոր կրկնումին հասնելու: Ըսելու մեզի այնպիսի գեղեցկութիւններ որոնց տեսիլքը աստուածային է, ըսելու մեզի գաղտնիքը որուն բառերուն հնչումէն հէգեաթի դռները կը բացուին մեր հոգիին առջև:

Չէք սպասեր անշուշտ որ ըսեմ ձեզի թէ բանաստեղծութիւնը ոտանաւոր գրելու առուեսուն է տաղաչափութեան տուած օրէնքներու առձմանին մէջ: Ասիկա մեզի պիտի չբանայ երբեք սպիտակ համբան դէպ ի մեհեանը խորհուրդին: Կենք ամենքս ալ գիտենք այսօր որ արձակ բանաստեղծութիւններ կան, և ուրիշներ որոնք ազատօրէն շարուած տողեր ունին: Ուրեմն ո՛ր կը ծածկուի, ի՞նչ կրու՛նք ծիրանիի մը տակ՝ անոր սարսուղին մերկութիւնը:

Ուրիշ սահման մը որ գուցէ, ակնթարթի մը համար, ամպերուն տակէն յանկարծ երեցող լուսանման պէս, անոր ինքնեղութեան արեւէն րոց մը ցայտեցնէ մեր աչքերուն դէմ — անիկա, բանաստեղծութիւնը, երգիչ հոգին է բառերուն:

Բայց որպէսզի երգեն անոնք, անհրաժեշտ է որ հոգիին թևերը դաշին անոնց անտեսանելի ստեղծներուն. անհրաժեշտ է որ անոնք շարուած ըլլան այնպիսի ձևի մը տակ որմէ կշռոյթը հոսի. և ասոր համար, բաւոյժ ու տեսանողին քայլերը կ'ընթանան ինքնավստահօրէն, անհրաժեշտ է որ լուսաւորուած ըլլայ կիքնեղորեան արեւին տակ:

Դտաղոյ չեմ դատաւորելու ցերեղութիւնը դպրոցներու կամ տեսակներու: Իմ նպատակս է խօսիլ ձեզի միայն ու միայն բանաստեղծութեան վրայ իրրեւ մաքուր և զուտ արուեստ մը. բանաստեղծութիւնը իրրեւ շողափայլ ոսկին հոգիին բովէն ելած, ոսկին որ կը հնչէ երբ կ'իյնայ բառերուն քարեղէն հիւստածքին վրայ, որ հոն կ'ընդելուզուի «գլխալուստի մը նման որուն մէջ կարծես ամբողջ անսահման ծովը կը յածի»:

Որպէսզի բանաստեղծութիւն ըլլայ ոտանաւորը կամ արձակը, անհրաժեշտ է որ անոր մէջ բարախէ մասնաւոր հոգեվիճակի մը արտայայտութիւնը:

Աղբիւրը որուն կախարդանքին կը դիմեն քնարին գաւակները, իր ճշմարիտ ակը ունի լուսացայտ՝ Հոգիին աստեղավառ գիշերին մէջ: Բանաստեղծը մտածող, փիլիսոփայ, գիտուն, առաքեալ կամ մարգարէ ըլլալէ առաջ իր ներաշխարհին ընակչին է. անոր անճշուն ձայներուն, անոր ամբողջ գոյններուն, անոր անկորնչելի գեղեցկութիւններուն, հաւատարիմ պահպանը. վնասեան աստուածը անոր արեւին:

Եւ այդ ներաշխարհը իմացական աշխարհ մը չէ բնաւ: Հոն կը հսկէ աստուած մը զոր Սոկրատես ու Պլատոն հրաւիրեցին իրենց մտածումներուն խնձորին մէջ. բայց ան մեթօնք մօտենալ անոնց սեղաններուն, անոնց գիշերի սափորներուն, և իր օրտին բիւրեղ բաժակը լեցուց Դիոնիսոսի արցունքէն...

Բայց ինչո՞ւ մտքին և Հոգիին այս ապա-հարգանք բանաստեղծին ներաշխարհին մէջ: Պիտի չկարենային հաշտ ու խաղաղ ապրիլ անոնք և իրարու ձեռքին մօտնի անցընել յաւերժական պսակի մը համար:

Աէք կարդացե՛ր Claudelի գեղեցիկ առաւելը. «Որ մը Միտքը որ անանկալօրէն կը վերադառնար, լսեց որ Հոգին առանձին կ'երգէր, գոց դրան ետև, տարօրինակ երգ մը: Այնուհետև Միտքը շատ անգամ կը փորձէ Հոգիին կրկնել տալ անձանսթ նուազը որ շատ խորհրդաւոր և անգտանելի բանալի մը ունէր իրեն համար. բայց Հոգին միշտ կը լռէ անմիջապէս որ Միտքը անոր նայի»:

Հոգին տարօրինակ երգ մը կ'երգէր գոց դրան ետև...

«Եւ այն ատեն Միտքը խորամանկութեան կը դիմէ: Անկա անգուշակելի ներկայութիւն մը կ'ունենայ Հոգիին մօտ որ քիչ առ քիչ աւելի ինքնավստահ՝ չուրջը կը դիտէ, ունկնդիր բոլոր ձայներուն, և ինքզինքը առանձին կարծելով, անշըշուկ կ'երթայ դուռը բանալու իր աստուածազեղ Միտքական...»

Աւ գիտէ՛ք թէ աստուածային սիրահարը ներշնչումն է:

Այն պիտի գայ այն ատեն, երբ Հոգին ինկած է բառերու կախարդանքին մէջ. երբ անոնք, բառերը՝ որ գաղափարներ են, ստացած են սարսուղի մերկութիւն մը քողարուած անտեսանելի թւերու հրեղէն թռիչքին տակ:

Այն պիտի գայ բարձրացնելու Հոգին ձիւնապիտակ և հպարտ կարապի մը պէս իր լուսայեղ յորձանքին մէջ. փրկելու անկապայն բոլոր շղթաներէն որ բառերուն իմաստն

է, որ բառերուն պատկերն է դատողութեան անկիւնէն դիտուած, որ բառերուն ամբա-կուռ կեղեւն է, այսպէս բսելու համար, և առաջնորդելու անկա այն գերազոյն ձեռք-տուածին զոր ունին ամբողջ արուեստները՝ դէպի Նուազը, դէպի Աղօթքը, դէպի տարօրինակ Նրգը

«Զոր կ'երգէր Հոգին գոց դրան ետև»:

Բայց որպէսզի անոր գալուստը բեղմնաւոր ըլլայ, որպէսզի ապողոնեան սլաքներէն ջերմացած ծաղիկ երկիրը անմահական գտարունով, անհրաժեշտ է որ Հոգին շտեմնէ Մտքին ներկայութիւնը, (անգուշակելի իրականութիւն), անհրաժեշտ է որ Հոգին, հրեւոյթներու ամբողջ տեսիլքէն ամայացած խորհրդաւոր հայելիի մը նման, ստեղծէ ինքն իր կերպարանքին անգրագարձող հրաշքը:

Եւ այդ հրաշքը մտքին աչքերը պիտի շտեմնէ երբեք, (տեսնել բայց առէք իր բացարձակ, իր միատեղ իմաստին մէջ) ու մինչև իսկ եթէ տեսնեն, չուտով պիտի աւուրին անոր յիշողութիւնէն լուսաւոր գիծերը, ինչպէս անկա չկարողացաւ գտնել բանալին տարօրինակ երգին զոր Հոգին կ'երգէր գոց դրան ետև...

Բայց, պիտի առարկէք. ինչ արժէք ունի քերթուած մը ուր ոչ գաղափար կայ, ոչ ալ պատկեր: Ինչո՞ւ կը մոռնաք արձակը որուն կարելի է դիմել, ամէն անգամ որ կ'ուզենք գաղափար մը արտայայտել, ամէն անգամ որ կ'ուզենք պատկեր մը հիւսել մտածումի մը շուրջ:

Բանաստեղծութիւնը գիտութիւն չէ, անկա նուազ է ամէն բանէ առաջ, ու կրնամ ըսել որ անկա նուազ է միայն, միայն տարտուռը Հոգիին մերկութեան. միայն կանչը անյեղի միջոցներէն դէպ ի մեր կարտուռ նշտուած, դէպ ի մեր տառապանքը, դէպ ի մեր յոյսը, դէպ ի մեր երազը, դէպ ի մեր յիշատակը. «Ես եմ այստեղ, քեզի այնքան մօտիկ, բայց ես քու Հոգիդ եմ, երկարէ ձեռքդ ու պիտի դաշխի իմ ապիտակ թւերուս, բաց աչքերդ ու պիտի տեսնես գեղեցկութիւն, հոգեխառնուէ ինձի հետ, ու պիտի բարձրանաս դէպ ի Աղօթքը ու պիտի լսես տարօրինակ երգը յաւերժական աստեղազավառ գիշերին մէջ»:

Բայց չհաւատանք որ Հոգիին ու Մտքին բացարձակ բաժանումն է, անգառնալի ապահարգանքն է բանաստեղծական իրականութիւնը. ինչպէս տեսանք Claudelի առակին մէջ. Հոգին գեղեցիկ պատրանք մ'ունի միայն մտքին բացակայութեան մօտին ու չի գիտեր որ ան ներկայ է, ակնատես

վկան հոգիին զմայանքին, խորհրդաւոր ստուերը որ կը յածի անոր շուրջ, և աստուածագեղ սիրահարին հետ անոր գրկախառնումը կը դիտէ անդորր ու լուսեղէն ծիծաղով մը...

Եւ սակայն հազորդականութիւնը որ կայ անոնց երկուքին մէջ, պէտք է ըլլայ անգայտ և անպատում իսկութիւն մը, այնքան մեղով ու հանդարտ, ինչպէս վէտվէտու մը ջուրի մը հայելիին, ինչպէս գողզղանքը վայրածփիկ ուռիի մը ոստերուն:

Կը ճանչնա՞ք Պոտրլէտի «Սիրահարներու Մահ»-ին մէջ այն հրշտակը որ «պիտի գայ լուսավառել

Հաւատարիմ ու զուարթուն:

Աշտուալոյ հայելիներն ու բոցերը մահացած»:

Ահա թէ ո՞ր պէտք է փնտռել Մտքին կախարդանքը բանաստեղծութեան մէջ, բարբարա մ ժպտուն, խարտիչակեր աղու մը ծիծաղին պէս՝ աշնանային անձրևայոյզ իրիկունի մը թռնին մէջէն:

Եւ եթէ յախուռն եղանք այնքան շուտ բաժանելով երկու բնակիչները մեր ներաշխարհին, նպատակ չունէինք անդառնալի քէնով մը մեկուսացնել անոնք. և ասիկա, որովհետեւ անհրաժեշտ էր առաջին շարժումով մը աստիճանը ձեր հոգին դէպ ի լուսայից ու սարսուգին ամպութիւնը ամէն տեսակ պատկերներու և գաղափարներու, դէպ ի ներմանա մը ուր նուազն է միայն զգալարանքը, և ուր միակ իրականութիւնը՝ մեր բոլոր զգացումներուն միաւորիչ գիտակցութիւնն է: Որովհետեւ անհրաժեշտ էր որ անք սեղմօրէն չփամբ մէջ ըլլայինք մեր ժողովն միջոցորտէն զուրս տիրապետող աստեղային այն միջոցներուն հետ ուր հոգին կը սաւառնի սպիտակօրէն անդորրաւետ, ինչպէս Աստուած՝ տարբային քառսին վերեւ, և որ բանաստեղծին էութեան մէջ կ'ըսէ «եղիցի լոյս», և լոյս կ'ըլլայ անոնց համար որոնք ոսկի շառափը կը տեսնեն. որ բազմաարարած դէպ ի ներսարագ արշալոյսը՝ կը լսեն Աղօթքը որ իրենց աղօթել կու տայ, ինչպէս կ'ըսէ Henri Brémont:

Արիստոտ իսկ որ բանաստեղծական յղացումը կը վերագրէր բանականութեան ոյժին, իր «Քերթողական»ին մէջ կ'ըսէ. «Բանաստեղծութիւնը ներշնչումն է, հոգեզմայլանք մը որով բանաստեղծը կը նշյանայ իր երգած էակներուն հետ. կը կորսուի անոնց մէջ քնարականօրէն»:

Բայց այս նշյանք մը, բայց այս կորուստը Արիստոտի համար ամէն բանէ առաջ զատողական շարժում մըն է, մտքին արևէն լուսաւորուած ուղեւ:

Բութիւն մը դէպի միաւորիչ հանգրուանը հոգեթիւ տարմբումն:

Դիմոկրիտ կը հաւատայ որ մեծ բանաստեղծ ըլլալու համար անհրաժեշտ է խնթութիւնը: Եւ այս խնթութիւնը որ հոգիին հրայրքն է, պիտի չկատասկի երբեք գիտութեան օրէնքներուն, պիտի խուսափի միշտ ամէն տեսակ լուծէ: Եթէ անիկա վառարանի մը շուրջ կը հաւաքէ իր ոսկեթէ ջերմութիւնը, գիթական մագնիս որ կը ծածկուի ամբողջ անհամար հատիկներէն զգալութեան փոշին, ասիկա ներքին ձգտում մըն է, ներքին զօրութեան մը օրէնքը, անշափիի խորհուրդի մը գեղեցկութիւնը: «Բանաստեղծութիւնը իսկական խորհուրդ մըն է բոլոր արուեստներուն պէս, կ'ըսէ Myers. անոր հրապոյրը կը կազմեն կարգ մը արժանիքներ՝ զորս կարելի չէ ճշգրտօրէն սահմանել և կամ հպատակեցնել կանոններուն»:

Եւ ամենամեծ արժանիքը անոր հրապոյրին կը կայանայ ներշայեցական ձգտումին մէջ որ տեսականօրէն կը վերացնէ քերթողին հոգին դէպ ի անճառելի միջոց մը ուր Միտքը իր թևերը կ'ամփոփէ, ինչպէս թռչուն մը փոթորիկի ատեն:

Բայց ինչպէս երթալ մինչև կարկաշունակը լուսաւոր, արշալոյսէն առաջ, որպէսզի ոսկիով լեցուի սափորն հոգիին: Ա՛ր արևէն, ո՛ր աստղէն գողնալ այն ճառագայթը որ պիտի խնայ բարսխուն՝ իրականութեան մը վրայ, անոր տալով յաւերժական դրոշմ մը գեղեցկին:

Հարցուցէ՛ք անոնց որ գտած են սպիտակ ճամբան տեսլացող դեռ գիւրերին մէջ, աստեղերու ճրագին տակ մարմորուն: Հարցուցէ՛ք անոնց որ իրենց ներաշխարհին արևով կը չափեն ժամերը դիթական, ու վայրկեանները յաւիտենութիւն արժող, օրերն երազին և տարիները յոյսին անկարելի: Եւ անոնք պիտի պատասխանեն, եթէ ունկնդիր ըլլաք նուիրումի երգին:

«Ահա մեր սիրաւ որ ձեր սիրան է: Մենք ուրիշ բան չենք գիտեր, եթէ ոչ բարձրացնել անիկա գինովութեան բաժակի մը պէս, դէպի ձեր ծարաւած հոգին...»

Ու որպէսզի ճաշակէք աստուածներու սեղանէն, և աստուածուհիներու համարյոյր ձեր շրթունքներն զգան, պէտք է որ ծարաւած ըլլաք ձեր հոգեցայտ աղբիւրին, որուն կարկաշուն քամ չէ բնաւ: Խոնարհեցէ՛ք անոր վրայ ու պիտի տեսնէք անոր հայելին մէջ անսահման կախարդանքը իրականութեան պատկերին որուն կրկներկայթը միայն ճշմարիտ է:

Մի ըսէք որ բան մը չէք տեսներ հոն, նայեցէ՛ք ձեր հոգիին աչքերովը, ձեր բնաւորութեան զօրութիւնովը:

Մի ըսէք որ բան մը չէք հասկնար, երբ գիտեցիք բանաստեղծութիւն մը կը կարդաք: Անկարելի է որ չըմբռնէք պատկերներն ու գաղափարները. իսկ ձեռքալին համար, անպատում և անբացատրելի խորհուրդին համար, անհրաժեշտ չէ երբեք ձեր գաստղոսթիւնը: Ինչ որ միայն ձեր հոգիին կը խօսի, ինչ որ միայն ձեր սիրտը կը նետէ նուագող ձայներու փոթորկին մէջ, ինչ որ միայն զգիւսանք է, միայն զմայլանք, պէտք չէ հասկնալ, պէտք չէ զարնել գաստղոսթեան փորձաքարին որ պիտի ցոյց տայ գուցէ իրեն կեղծ թուող գոհարներ որոնք իսկապէս արժէքաւոր են, անչափօրէն թանկագին, ու կ'ընդելուզուին յաւերժագեղ պսակի մը վրայ...

(Շարունակելի)

ԱՐՄԵՆ-ԵՐԿԱՍ

ՄԱՅԱՐՁԱՆ

ՄԱՐՏԻՐՈՍԻ ՏԷՐՏԵՐԵԱՆ՝

Ո՛հ զհարզ, որեւ պայծառ շըրջեալ ըզլոյսն ի սու համակ Միգատարած շրջապատ ըզգոնն այսօր Տէրաբնան.
Եւ ի միջի այն ինչ փայլէր սորայ Մարտինի աւագ թարգման [Թարգման
Ձաշտն իւր կափոյց ստուերմած խաւար:

Որպէս առաջառ ծառ շանթաւոր հանգայն եւ առ յան [կարծազէզ
Գնանաառած լսածանի թըմբութիւն մնորինակ.
Եւ համայն ընանեղն ի գո՛գ սարսիկ ջըռաճափուշ.
Քաշտնայք, բըծիշկն ի զուր խունապնն:

Իսկ հոգին վերասլացիկ ի լուսանձ խորան երկնից
Ամբարձաւ ժեռամբ Զուարթնոյն ի յարգարաց գասուն [կայանաւ.

Յորժամ հընչէ թ վերուստ սրովքէագոյ աւագափոչ

Լուսաւորեա՛ Տէր եւ զհոգի սարաւ:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՏԷՐՏԵՐԵԱՆ

1. Կը գնահանք այս գամբանադեր յարգելով մեշատակը հանգուցեալ Մ. Տէրաբնանի ազգասէր գործիչ և բարեկամ Միաբանութեան.

Ե. Խ.

ԳԻՏԱԿԱՆ

ԻՆՉՈՒՐ ԱՍՏՂԵՐԸ ԲԱՑԽՓԻԿ ԿԸ ԽԱՂԱՆ

(Շար. տես թագմ. 1927 էջ 260)

ԳԻՏԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐԽԻՔԸ՝ ԱՍՏՂԵՐՈՒ
աղաժողովի ՆԿԱՏՄԱՄԻ

Տեսանք որ մեր նախնիք՝ աստղերու բացուելուն—գոցուելուն երեք բառ յատկացուցեր են, այսինքն, կարկաչք, քրքատմն և աղամողմն:

Որակայն եւրոպացի գիտնականներու մեծամասնութիւնը տարտամ գաղափար յայտնած է, և Ռեակտ 1832ին «Bureau des longitudes» տարեգրքին մէջ իր գիտական ծանոթութեանց յօդուածով ի մի հաւաքած ու այդ գիտնականներու սխալ տեսութիւնները ջրած է. հոս թարգմանաբար մէջ պիտի բերեմ այդ կարծիքները և ի վերջոյ իմ տեսութիւնս որով յայտնի պիտի ըլլայ անոնց և իմինիս տարբերութիւնը:

Արակոյ աստղերու լոյսին աղամողումը կը սահմանէ. «Անձի մը համար՝ որ երկինք կը նայի պարզ աչքով՝ աստղերու լոյսին թրթռացումը կը կայանայ, կ'ըսէ, պայծառութեան փոփոխութեան մէջ որ շատ անգամ կը նորոգուի. այս փոփոխութիւններուն՝ սովորաբար զրեթէ միշտ՝ կ'ընկերանայ զոյներու փոփոխութիւնը»:

Արակոյ իր տուած սահմանով խնդրոյ տակ եղած երեւոյթին ինչպէս ըլլալը կը բացատրէ՝ ստանց մոլորակներուն վրայ խօսելու:

Նախորդ յօդուածիս մէջ տեսանք Ձլամ մարիտիկ սահմանն ալ, ուր որքան որ կը մերժէ մոլորակներուն աղամողում ունենալը, սակայն անմոլոր աստղերուն ալ առաջնակարգներուն քով միայն կ'ընդունի. իսկ աղամողումի բուն պատճառը դեռ «լուսնանցում» չէ՝ կ'ըսէ:

Խնդրոյն մէջ չմտած հարկ է անպայման՝